

ក្រសួងការសិក្សា នគរបាល និងសេដ្ឋកិច្ច

នោរាបនៃជំនាញស្របតាមភាសាអង់គ្លេសសម្រាប់បង្កើត

ស្តីពី

ភាគចិត្តីម្រីលាងក្នុងប្រព័ន្ធសាស្ត្រ

នោរបាយការណ៍ដែលត្រូវបានចាប់ផ្តើមនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ເບາຍ: ຕຸ່ມຜູກຍເນັດຍ ກຣົງສູງທີ່ກໍລິນີ້ ຖະໜາດ້ວຍ ອື່ນິຈ ເພື່ອຕະຫຼາມ

ເຕັກ: ຕຸມເນື້ອປະເທດລາວ ປັບປຸງ ແລ້ວ ເຕັກ: ຕຸມເນື້ອປະເທດລາວ

ເທົ່ານີ້ແມ່ນເຫັນວ່າ ດີເລີກຂອງເຄືອງໃຈ

ឯកសារនេះត្រូវបានចែងក្រុង និងធ្វើឡើងដោយក្រោមការខេត្តតួនាទីក្នុងរដ្ឋបាល និងក្រុងក្រុងក្រសួង និងជាមួយនូវសិស្សជំនួយ (DGD) និងជាមួយផ្លូវការទេសរបស់ការិយាល័យហ្មមិស៊សម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ និងជាមួយក្រសួង (VOB)។

ធនកសារនេះក៏អាចទាញយកមកប្រើប្រាស់បានពីគេហទំនាក់របៀបខាងក្រោម និង
www.telecentercambodia.org
www.maff.gov.kh

កំណត់សម្ងាត់កម្មសិទ្ធិបញ្ជា

រាល់ការប្រាជែងកសារត្រួវបានធ្វើដោយអនុលោមតាមអាជ្ញាប័ណ្ឌ:

Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike 3.0 Unported License

លើកលេងទៅកសារដែលមិនបានរបៀបព្យាល និងបញ្ជីរក្សាសិទ្ធិខាងក្រោម។ មាននូយថា អ្នកអាចចែកចាយចត់ចម្លង ថ្មប្រសិទ្ធភាព និងយកលុយតាមឯកសារនេះក្នុងនឹងយិនរកកវិមានដោយតុចតាប់ឡើង ដែលជាអ្នកបានបញ្ជីរក្សាសិទ្ធិខាងក្រោម។ តែប្រសិនបើអ្នកបានបញ្ជីរក្សាសិទ្ធិខាងក្រោម គឺត្រូវតែស្ថិតុចតាប់ឡើង ដើម្បីបានបញ្ជីរក្សាសិទ្ធិខាងក្រោម។

សម្រាប់ពីមានបន្ថីមអំពីអាជ្ញាប័ណ្ណខាងលើ សូមចូលទៅការងារគេហទំនាក់ទ័រ

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

ឯកសារមិនភប់បញ្ចល និងរក្សាសិទ្ធិ

ឯកសារម្មយច្ចននក្នុងការពោះពុម្ពផ្សាយនេះមិនស្ថិតក្រោមអាជ្ញាប់ណ្ហាទាងលើឡើយ។ ទាំងនេះគឺជាធារកសារបែស់ភាគីទី៣ ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយត្រឹមត្រូវ និងទទួលបានការអនុញ្ញាត។ អ្នកពោះពុម្ពផ្សាយមិនទទួលខុសត្រូវចំពោះលក្ខណៈណ្ហាប់ណាមួយ (រួមបញ្ចូលទាំងការធ្វើសប្រហែល) ចំពោះការបាត់បង់ បុខចាត់ដែលកែតមានឡើងដោយសារការប្រើប្រាស់ផ្លូវកណ្តាលមួយនៃឯកសារដែលទទួលបានពីភាគីទី៣ឡើយ។ ខ្លួនការពោះពុម្ពផ្សាយនេះមិនស្ថិតក្រោមការទទួលខុសត្រូវបែស់ផ្សាក់ពាល់ថីលហ្មិកឡើយ។

ទាញក្នុង

សេចក្តីផ្តើមនៃការសរស់សិក្សា.....	II
សេចក្តីផ្តល់នាំណានសុខ.....	IV
ACKNOWLEDGEMENT	V
១. សារៈសំខាន់នៃការនេះសារៈ និងវិធីប្រកាសក្នុងប្រទេសកម្ពុជា.....	1
២. ដំណឹងរកនៃការបោះឆ្នែតសេរីវេត្ថា	2
៣. គោលបំណងនៃសេរីវេត្ថា និងអ្នកដំណឹងក្នុងព្រៃន.....	3
៤. ការប្រាប់យេនដ្ឋីរៀងការដោយចិត្តីម្ខាតិ.....	5
ជំនួយទី ១៩ ការចាប់ផ្តើមពិភាក្សាឌីប្រាកាសហទ និងការបោះឆ្នែតសេរី.....	7
ជំនួយទី ២៨ ការសិក្សាឌីប្រាកាសហទ និងការបោះឆ្នែតសេរី.....	17
ជំនួយទី ៣៨ ការប្រើប្រាស់ការជំនួយកម្ម	22
II. ការបង្កើតប្រព័ន្ធលម្អិត.....	28
ជំនួយទី ១៩ ការរៀបចំស្រែ.....	28
ជំនួយទី ២៨ ការដាក់ក្នុងប្រព័ន្ធដិត្តីម និងការថែទាំ.....	39
ជំនួយទី ៣៨ ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធ	47
III. ការបង្កើតប្រព័ន្ធលម្អិត.....	51
ជំនួយទី ១៩ ការរៀបចំស្រែ និងស្រែ.....	51
ជំនួយទី ២៨ ការបែងចាយក្នុងប្រព័ន្ធដិត្តីម និងការប្រើប្រាស់.....	57
ជំនួយទី ៣៨ ការបង្កើតសេដ្ឋកិច្ច	61
ឯកសារយោល.....	65

କବିତା ପତ୍ର

ត្រីតីជាប្រភេទសាច់ដែលប្រជាជនកម្ពុជាថ្មីលចិត្តបរិភោគ ។ ប្រហែលៗ៨០%នៃប្រជាជនកម្ពុជា
បរិភោគត្រីជាអាហារប្រចាំថ្ងៃរបស់ខ្លួន ។ ព្រោះសាច់ត្រីសម្បូរទៅដោយប្រុងគីឡូនីតិវិក និងបន្ទូមនូវ
ភាពចម្លៃ៖ទៅលើអាហារា ។ កសិករអាណាពរកត្រីបាននៅតាមកាលព្រំ ហើយឯកសារត្រីតិច អូ ត្រូក ស្តីដឹង បុទ្ធនេះ
ជាដីម៉ា ។ ក្រោតិទុកបរិភោគតាមប្រព័ន្ធប្រជាកសិករអាណាពរកត្រីតិច ដូចត្រូវបានបញ្ជីនៅក្នុងការប្រើប្រាស់
ក្នុងសាច់ដែលប្រចាំថ្ងៃ ។ បុទ្ធនេះដោយសារចំនួនប្រជាជនក៏នៅឡើង អាកាសធានាតុមានការប្រើប្រាស់
និងមានការនេះសាច់ប្រចាំថ្ងៃយ៉ាង ដែលជាមេរិតុផ្លូវការតាមប្រព័ន្ធប្រជាកសិករអាណាពរកត្រីមានការប្រើប្រាស់ពីមួយឆ្នាំ ទៅ
មួយឆ្នាំ ។ ដូចនេះហើយគេត្រូវបង្កើតការយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ជីកទេសការីប្រុកប្រាស់
ដើម្បីជួយបង្កើតការយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ជីកទេសការីប្រុកប្រាស់ ។ ក្រោតិបញ្ជាប្រយោជន៍នេះ ប្រជាកសិករ និង
មន្ត្រីជាប្រព័ន្ធផ្សព្វាយធម៌ដែរ គឺតាំងតានយល់ដឹងពីការបង្កើតចិត្ត និងផ្លូវបញ្ជីបញ្ជីកទេសការីប្រុកប្រាស់
និងនេះសាច់នៅឡើយទេ ។

គោលការណ៍ដោនាំនេះមានពន្យល់បកប្រាយជាចំហានទាំងពីរយ៉ែបដែលអ្នកសម្របសម្រួលជាមួយកសិករភូងពេលបណ្តុះបណ្តាល ដោយប្រើប្រាស់វិធីសារស្ថិតិសាលារៀនៃស្រកសិកនៅឯ “ការចិត្តឱ្យត្រូវជាលក្ខណៈត្រូវសារ” ទាំងទ្រឹស្តី បទពិសោធន៍ និងអនុគត់ផ្ទាល់។ លើសពីនេះឡើងតារាយលែងដឹងពីយេនីមី និងបិស្តានកត្រូវបានគិតគូជាកំបញ្ចូលភូងគឺជាគោលការណ៍ដោនាំនេះដឹងដើរ ភូងគឺជាគោលបំណងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ពីការចូលរួមដោយស្មើភាពភ្លាហេងបុរសនិងផ្លូវ ចំណោកជិបិស្តានគឺជាអ្នកគោលការចិត្តឱ្យត្រូវជាលក្ខណៈត្រូវសារ។

នាយកដ្ឋានពួកគេរាយកសិកម្ម និងអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម មន្ទីរកសិកម្មខេត្តកណ្តាល និងអគ្គការវិមាបី(VVOB) ប្រចាំប្រទេសកម្ពុជាសង្កែមឱ្យបាក់យ៉ាងមុតម៉ោងស្រែរកោតេលការណា នៅនឹងផ្ទះយុទ្ធសាស្ត្រទានធ្វើឡើង រួមទាំងនិធីសាស្ត្រ សម្រាប់ការបណ្តុះបណ្តាលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងសម្រាប់អ្នកសម្របសម្រួល និងដែនទីអនុវត្តអ្នកសម្រួល ដែលកំណើនថ្វីការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាត្រូវចំណោះដីនៃកសិកម្ម និងដែនទីម្រួចបាយមជ្ឈមណ្ឌល ការចិត្តឯមត្តិបាលក្នុងរាជរដ្ឋបាល

ເສັ້ນທະບຽນໃຫຍ່

អង្គភាពរីអូបីប្រចាំប្រទេសកម្ពុជាក៏សូមថ្លែងអំណារគុណដងដោ ចំពោះវ្វាយកិច្ចាលនៃសមាតត្រូវបានប្រើប្រាស់និងប្រទេសបូលហាបូ ដើម្បីរាយការណ៍ល័យប្រចុះការ សម្រាប់ការអនុវត្តកម្មធិនីអីមេដ។

ជាតិបញ្ចប់ យើងខ្ញុំសូមដួនពារិល័មត្រីជួញដ្ឋាយទាំងអស់ ឱ្យបានទទួលដោតជំយកឯងការប្រើប្រាស់សៀវភៅកែលការណ៍ណែនាំនេះ ដើម្បីធ្វើឱ្យការចិត្តមត្តិនៅក្នុងប្រទេសកម្មដាប្រសើរឡើង។

ការប្រាក់នីកំពោច្បាយ ត្រូវឱ្យ..... ខែ.....ឆ្នាំ២០១៨

Jan Geusens

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

Acknowledgement

This manual for extension workers is part of a series of manuals that were developed during the Improving Agricultural Extension (ImAgE) programme that ran from 2008 to 2012. The programme was implemented under the supervision and guidance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, in particular the General Directorate of Agriculture and its Department of Agricultural Extension. The implementation was done by the Provincial Department of Agriculture of Kandal with the support and technical assistance of VVOB Cambodia.

This manual came into existence with the help of all partners involved after a period of try-outs and piloting. In particular the technical working groups consisting of experts at national, provincial and district level contributed greatly. VVOB Cambodia would like to express its sincere gratitude and deepest respect to Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries for its strong commitment during this process. The manual is a clear evidence of the close cooperation between MAFF and VVOB throughout the programme.

VVOB Cambodia would also like to thank the Belgian and Flemish governments for providing the funding for the implementation of the ImAgE programme.

We wish the extension workers success in the use of this training manual for the improvement of fish culture throughout Cambodia.

Jan Geusens
Programme Manager
VVOB Cambodia

សេចក្តីផ្តើមទូទៅ

១. នោះសំខាន់ដែកនាំនៅឯណ្ឌ និងនាមីនប្បញ្ញត្តិក្នុងប្រជុំនៃក្រុងវា

ຜលគ្រឹះដើលនេសាទានតីប្រជាកសិករទុកហ្មបក្សុងគ្រូសារតែបន្ទិចបន្ទូចប៉ុណ្ណោះ ដោយភាព
ប្រើប្រាស់គ្រឹះសម្រាប់លក់។ សាច់គ្រឹះសំបុរៈឡើដោយប្រគេអើន និងជាចំណើអាហារជាតិសាច់បន្ទូមសម្រាប់
ប្រជាកសិករកម្មបាតា ក្នុងភាល់ខែស៊ិលតម្រូវការសាច់ព្រឹមមានការកែនលើការផ្តល់ផ្តើមដី
ដីមួយជាតិតីមិនត្រូវបានដើរីបំពេញតម្រូវការដើលកំណុងកែនលើការផ្តល់ផ្តើម ដូច្នេះថាចំព្រឹមមានការ
ចិត្តឱ្យក្រុមហ៊ែនបន្ទូម បុរីការធ្វើការរួមទាំងការផ្តល់ផ្តើមដី ការធ្វើការរួមទាំងការផ្តល់ផ្តើម
អស់លន្ទាការព្រោះបាបិមាណក្រឹះដើលដលិតបានក្នុងទីក្រុងបិមាណក្រឹះដើលដលិតបានដីមួយ និងជាចំណើអាហារ
ដើលបានពីការដំឡើងការចិត្តឱ្យក្រុមហ៊ែនបន្ទូម (FAO and WorldFish Center.2004)។

ការចូលរួមចំណោកនៃវិស័យភាសាអង់គ្លេសកម្ពុជាដូចសាធារណៈត្រីនៅកម្ពុជាតី នៅមានកម្រិតទាមនៅទីផ្សារបុន្ណែន រាជាណចូលរួមចំណោកដល់ការធានាសង្គមុខសេវាប្រព័ន្ធយ៉ាងសំខាន់ក្នុងគ្រឿសាររបស់ប្រជាកសិកតាមរយៈការចូលរួមចំណោកដល់ការធានាសង្គមុខសេវាប្រព័ន្ធនៅក្នុងគ្រឿសារ (មាននៃយសំខាន់ពីទី១៩៖ បំផុសទេរសកសិករបៀបចូលរួមចំណោកសម្រាប់បញ្ហាប្រព័ន្ធដើម្បី ដោយការប្រព័ន្ធប្រកបដោយក្នុងបីជាប្រព័ន្ធផាតិ)។ ដើម្បីទទួលបានការប្រព័ន្ធប្រកបដោយក្នុងប្រព័ន្ធដើម្បី និងការបេណ្ឌែៗបណ្តាលដំនាច់បញ្ហាប្រព័ន្ធដូចសាធារណៈត្រីនៅកម្ពុជាតី ត្រូវមានការគោរព ការចូលរួមចំណោកសិករបៀបនេះមានការគោរព តាមរយៈការចូលរួមចំណោកដល់ការធានាសង្គមុខសេវាប្រព័ន្ធ។

២. ចំណើនការផ្លាសារបន្ទីតស្ថិតនៅ

វីអូបី គឺជាសមាគម ផ្លូមមិស់ដើម្បីកិច្ចសហប្រព័ន្ធប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍ និងការជំនួយបច្ចេកទេសនៃប្រទេសថីលហិរញ្ញ ដែលបានអង្គភាពមួយមិនកកកម្ពស់ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨២ និងតាំងឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៤ ដោយដំណឹងការអភិវឌ្ឍន៍នៃប្រទេសថីលហិរញ្ញ។

សៀវភៅក្រោដនាំនេះ គឺនិយាយអំពីការអេកីឡូកាបិត្តីមទិន្នន័យក្នុងក្រសាធារណៈ

អ្នកចូលរួមក្នុងការបង់គ្លោះស្រីរក្សាដោយនាំស្តីពីការចិត្តមតិជាលក្ខណៈគ្រប់សារនៃរួមមាន៖

- លោក សុខ វាំងហ៊ី មន្ត្រីខ័ណ្ឌដ្ឋានជាលិខិតកណ្តាល
  - លោក ឌុខ តីរុខា មន្ត្រីធម្មេរីយនៃមន្ទីរកសិកម្មខេត្តកណ្តាល
  - លោក ហែន សុខុន ប្រធានការិយាល័យកសិកម្មប្រព័ន្ធបាសាខ្មែរ ខេត្តកណ្តាល

ក្រុមការងារនេះត្រូវបានដឹកនាំនិងសម្រេចសម្រួលដោយមន្ត្រីបច្ចេកទេសបស់កម្ពុជាឌីជាសមាជិកក្រុមការងារបានចូលរួមជូល់ហាគំនិត និងបទពិសោធន៍របស់ខ្លួន។

របាយពេទ្យដោយលោក ឬ នាមុខ វិចិត្រករប្រចាំនាយកដានជូនធម្មជូនយកសិកម្ម។

គណៈកម្មាធិការត្រួតពិនិត្យ កែសម្រល និងរាយការដែលបាន

- **លោក ថាន់ ស៊ីន** ប្រធាននាយកដ្ឋានផ្សេងៗរៀបចំសិកម្ម
  - **លោក ធម៌ ឌីវី** អនុប្រធានទឹកបន្ទុករ៉ាម ការិយាល័យវិវេប្បកម្មសម្រាប់នៃជាតិបានដល់ជាល
  - **លោកស្រី ពេជ ធម្មី** អនុប្រធានការិយាល័យអភិវឌ្ឍន៍បានមនុស្សនៃនាយកដ្ឋានផ្សេងៗរៀបចំសិកម្ម
  - **លោក យែន សុខាល** អនុប្រធានការិយាល័យប្រព័ន្ធកសិកម្មនៃនាយកដ្ឋានផ្សេងៗរៀបចំសិកម្ម
  - **លោក សុខ ថាន់ថាគី** មន្ត្រីខ័ណ្ឌដ្ឋានដល់ជាលកណ្តាល
  - **លោក ឈាល ធម្មា** ប្រធានការិយាល័យផ្សេងៗរៀបចំសិកម្មខេត្តកណ្តាល
  - **លោក ហ្វោន សុខុន** ប្រធានការិយាល័យកសិកម្មស្រុកពោញ ខេត្តកណ្តាល
  - **លោក គុល សីរុណា** មន្ត្រីផ្សេងៗរៀបចំសិកម្មខេត្តកណ្តាល

၃. အောင်ဖို့ဆာလေးနေရာ၏အကျဉ်းချုပ်မှုပါမ်းများ

សំខាន់ជាងនេះទៅតាមការណាំគោលបំណងនៃស៊ីវភ័យនេះមានដច្ចានក្រោម:

- ជាតិមានលោកសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលប្រជាកសិករដឹងសាស្ត្រពីពាណិជ្ជកម្ម
  - លោកសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលប្រជាកសិករដឹងសាស្ត្រពីពាណិជ្ជកម្ម
  - ជម្រើនឱ្យប្រជាកសិកចាប់អនុវត្តបច្ចេកទេសពីពាណិជ្ជកម្ម
  - ធ្វើកកម្មសំខ្លែរដៃរបស់ប្រជាកសិក

ក្នុងគោលដៅចំបងនៃសៀវភៅនេះ គឺមជ្ឈិម្បញ្ញជ្រាយកសិកម្មនៅខ្ពស់តាម (DEWs) និងខ្ពស់តាម (PEWs)។ សៀវភៅនេះត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងលក្ខណៈមួយដែលជាយូល់ សាមញ្ញ និងការបើបាស់ពាក្យពេចន៍មានលក្ខណៈច្បាស់លាស់។

ເທົ່ານີ້ການເປີຕັ້ງມະນູນຕູດຕານເປົ້ານໃບບ (ເມືລູບກາຕສມາບໍ່ຕິມານບໍ່ໂສມ) ກົບໆໃຊ້
ເສັ່ງໄກເຣເວັບໄດ້ການເປີຕັ້ງມະນູນຕູດຕູດ (ກຜິຕິຕຽສາ) ບຸແນກ: ເກມ: ທຳມະນຸດ
ສມາບໍ່ບໍ່ມີກຳນົດ